

KATARZYNA WIERCİŃSKA

DIMINUTIEF ALS BELEEFDHEIDSSTRATEGIE: EEN VERGELIJKING TUSSEN NEDERLAND EN VLAANDEREN

Abstract. Deze bijdrage wil aan de hand van een corpus van acht hedendaagse films uit België en Nederland (vier originele versies en vier die hun Nederlandse of Vlaamse remakes zijn) kijken naar het gebruik van diminutieven in beleefdheidsstrategieën in Nederland en Vlaanderen. Het corpusmateriaal toont een zichtbaar verschil in zowel kwantitatief (174 diminutieven in de Nederlandse films en 275 in de Belgische) en kwalitatief gebruik van diminutieven in Nederland en België. Naast de primaire functie heeft het verkleinwoord in beide variëteiten van het Nederlands een aantal pragmatische functies, maar het wordt in bepaalde contexten vaker gebruikt in België. Dit komt overeen met het gebruik van diminutieven in beleefdheidsstrategieën. Terwijl de Nederlanders en Vlamingen op een soortgelijke manier gebruik maken van positieve beleefdheidsstrategieën, is er in de negatieve strategieën een duidelijk verschil.

Trefwoorden: verkleinwoord; Nederland; Vlaanderen; Nederlands; beleefdheid; beleefdheidsstrategieën.

1. INLEIDING

Beleefdheid is zonder twijfel een ‘vast’ onderdeel van onze dagelijkse communicatie. Skudrzyk (2007, 105) wijst erop dat beleefdheid “*een univerversel karakter heeft*” dat door zijn psychologische en sociale aspect gemotiveerd wordt. Het komt namelijk voort uit een van de basisnaden van elke mens: om gerespecteerd te worden door zijn gesprekspartner. Als we ons immers niet beleefd opstellen, zoals Skudrzyk (2007, 105) opmerkt, kunnen onze gesprekspartners zich ongewaardeerd en onzichtbaar voelen. Beleefdheid wordt dus in de eerste plaats gezien als een sociaal fenomeen. Iedere

Dr. KATARZYNA WIERCİŃSKA is Assistant Professor bij de Vakgroep Nederlandse en Zuid-Afrikaanse Studies van de Uniwersytet A. Mickiewicza in Poznań; correspondentie-adres: Zakład Studiów Niderlandzkich i Południowoafrykańskich, Wydział Anglistyki, Uniwersytet A. Mickiewicza, al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań; e-mail: kwiercinska@wa.amu.edu.pl

taalgebruiker respecteert immers bepaalde normen en past ze toe op beleefdheidsstrategieën waarmee hij ook zijn communicatieve doelen nastreeft (cf. Brown en Levinson 2011[1978], 1; Haverkate 2006, 13; Huang 2008, 97; Ogiermann 2009a, 16).

In deze bijdrage wordt getracht om aan de hand van een corpus het gebruik van morfologische verkleinwoorden in Nederland en Vlaanderen als beleefdheidsstrategie te vergelijken. Met ‘diminutieven’ en ‘verkleinwoorden’ worden in deze bijdrage verder *morfologische* diminutieven bedoeld. Het corpus bestaat uit acht films: vier originele en vier die een Vlaamse of Hollandse remake ervan zijn, *All Stars* (VL: *Team Spirit*), *Alles is liefde* (VL: *Zot van A*), *Loft* (NL: *Loft*) en *Smoorverliefd* (NL: *Smoorverliefd*). Zowel in de originele versie als in zijn remake volgt de kijker precies hetzelfde verhaal.

Het scenario wordt op zijn beurt zo aangepast dat het zo natuurlijk mogelijk wordt voor het doelpubliek (cf. Goorix 2012; Acke 2013). Deze aanpassingen gaan verder dan bv. alleen de regionaalgekleurde woorden vervangen. Daarom kunnen we aannemen dat een vergelijking van twee scenario’s ook informatie kan verschaffen over subtielere taalverschillen tussen Nederland en Vlaanderen, zoals bv. het kwalitatieve en kwantitatieve gebruik van diminutieven, toepassing van bepaalde elementen in beleefdheidsuitingen enz.

Een eerder onderzoek naar het gebruik van diminutieven in de dagelijkse sociale interacties in Nederland en Vlaanderen (cf. Wiercińska, *in druk*) laat zien dat er in dat opzicht zowel een kwantitatief als kwalitatief verschil bestaat. In beide variëteiten van het Nederlands vervullen verkleinwoorden, naast hun basisfunctie, een aantal pragmatische functies, zoals genegenheid of bescheidenheid tonen, positieve en negatieve emoties intensiveren, minder sterk je wil opleggen enz. Uit het onderzoek van Hofstede (1991) blijkt dat Nederland en België ook anders scoren als het gaat om sociaal-maatschappelijke hiërarchie. In België is de machtsafstand en onzekerheidsvermijding bijvoorbeeld groter dan in Nederland. Dit kan invloed hebben op waarden als bijvoorbeeld aanzien of zelfvertrouwen¹. Op basis daarvan kunnen we ook

¹ Een interessante aanwijzing over de mogelijke verschillen in beleefdheidsvormen kunnen we vinden bijvoorbeeld in toeristische gidsen. In de eerste plaats vinden we er het cliché dat Nederlanders direct zijn of dat Belgen wat omslachtig doen en rond de pot draaien. Hus (2014) schrijft in haar artikel *Werken in België: een culturele uitdaging* dat “België een luistercultuur heeft, Nederland een praatcultuur. Nederlanders zijn direct en confronterend. In België leren we luisteren. We nemen alles ook veel persoonlijker op. Vandaar dat die directe Hollanders ons arrogant lijken. [...] Wanneer een Belg het niet eens met je is, zal hij dit niet direct laten merken.” Vanuit het Nederlandse standpunt zorgt de Nederlandse directheid voor duidelijke communicatie.

vermoeden dat er anders omgegaan wordt met de beleefdheidsvormen hetgeen in deze bijdrage geïllustreerd zal worden aan de hand van diminutieven.

2. BELEEFDHEID ALS TAALSPECIFIEK VERSCHIJNSEL

In de benadering van Brown en Levinson wordt beleefdheid gezien als een universeel concept dat betrekking zou hebben op elke cultuur. Er werd dus niet direct een link gelegd tussen de toegepaste beleefdheidsstrategieën en de cultuur in kwestie. Vanaf het einde van de jaren negentig wordt er steeds meer aandacht besteed aan het feit dat beleefdheidsuitingen cultuur- en bijgevolg ook taalspecifiek zijn.

Watts (2003, 143) merkt op dat elke taaluiting onderhevig is aan de *interpretatie* van gesprekspartners waarbij deze interpretatie afhankelijk is van de sociale normen die door de samenleving in kwestie worden gehanteerd. Hernández-Flores (1999, 37) schrijft dat elke taalgebruiker ernaar streeft om zijn of haar lidmaatschap van de samenleving in kwestie te bevestigen. Hij doet dit o.a. door beleefdheidsstrategieën toe te passen. Om dit standpunt te ondersteunen citeert Hernández-Flores de woorden van Meier die beweerde dat beleefd zijn inhoudt dat de taalgebruiker zich sociaal acceptabel gedraagt. Daarvoor moet het echter duidelijk zijn wat voor sociale standaarden de samenleving in kwestie hanteert om de zogenoemde ‘gezichtsnoten’ (*face wants*)² van zijn leden te kunnen definiëren. Pas op basis daarvan kunnen we zeggen wat de gegeven samenleving voor ‘beleefd’ aanziet.

Huang (2008:97) deelt deze opvatting en zegt dat de al dan niet linguïstische beleefdheidsuitingen en wat als ‘beleefd’ beoordeeld wordt, van cultuur

Volgens Breukel (z.d.) wordt niet gevreesd dat de directheid waarmee bijvoorbeeld kritiek wordt uitgesproken, tot gezichtsverlies zou kunnen leiden. Het wordt juist gezien als een kans om dit en dat te verbeteren en de volgende keer bijgevolg beter te presteren. Uit deze informatie kunnen we concluderen dat de Belgen meer de neiging kunnen hebben om negatieve beleefdheidsstrategieën toe te passen wat wil zeggen dat ze voorzichtiger omgaan met situaties die een ‘gezichtsdreiging’ voor hun gesprekspartners vormen.

² Hernández-Flores (1999, 38) twijfelt echter over de definitie van *face*. Aangezien er afhankelijk van de cultuur andere culturele waarden bij betrokken zijn, kan dit concept eigenlijk niet als universele samenstelling van een positief en negatief gezicht (*positive* en *negative face*) beschouwd worden. Niet elke culturele waarde kan namelijk gemakkelijk geclassificeerd worden als een positief of negatief gezicht. Hernández-Flores (1999, 39) ondersteunt deze redenering met voorbeelden uit het Spaans. Hoewel het volgens Brown en Levinson bijvoorbeeld potentieel negatief is om een voorstel te doen of een compliment te maken, worden ze door Spanjaarden als goed bedoeld ontvangen.

tot cultuur verschilt. Ogiermann (2009b, 109) gaat gedeeltelijk akkoord met Brown en Levinson. Zij is het met hen eens dat de beleefdheid als zodanig niet in de taalstructuren zit. Elke taal beschikt volgens Ogiermann (2009b, 109) echter over een verzameling van taalmiddelen die ten eerste typisch voor een bepaalde taal zijn en ten tweede de beleefdheidswaarden kunnen uiten en overdragen.³ Deze opvatting wordt ook gedeeld door Grainger en Mills (2016, 1) die er in de inleiding van hun boek *Directness en Indirectness Across Cultures* op wijzen dat de communicatieve doelen die de taalgebruiker op het gegeven moment nastreeft, precies dezelfde bedoeling hebben in meerde culturen. De vraag is dan met welke taalmiddelen we onze uitingen construeren zodat we ‘beleefd’ overkomen. Hoe we bijvoorbeeld ons verzoek, onze weigering of een negatieve opinie verwoorden is dus taal- en cultuurspecifiek. Vaak doen we dat in een vreemde taal net zoals in onze moedertaal⁴ waardoor de kans ontstaat dat we onbewust juist onbeleefd overkomen wat volgens Grainger en Mills (2016, 1) niet alleen voor misverstanden maar zelfs voor helemaal mislukte interculturele communicatie kan zorgen.

3. HET DIMINUTIEF EN HET CREËREN VAN EEN *GEZICHT*

Brown en Levinson (2011, 62) hebben het positieve gezicht omschreven als de behoefte om erkend te worden door de andere leden van de samenleving in kwestie. Het negatieve gezicht heeft daarentegen te maken met de wens om onze persoonlijke vrijheid te handhaven en om zelf te kunnen beslissen wat wij doen en wat we toelaten. De taalgebruikers streven ernaar om geen ‘schending’ van beide gezichten toe te laten door ongepast taalgebruik. Door positieve beleefdheidsstrategieën toe te passen, stimuleren we het positieve gezicht van onze gesprekspartners en omgekeerd. De negatieve beleefdheidsstrategieën ondersteunen hun negatieve gezicht. Hoe verschillend

³ Corbett (2012) neemt een ander standpunt in en zegt dat respect ook als een morfosyntactisch kenmerk van de gegeven taal gezien kan worden.

⁴ Hernández-Flores (1999, 37) wijst erop dat het wel mogelijk is om een beschrijving te geven van “beleefdheidsfenomenen” die niet losgekoppeld kunnen worden van de culturele identiteit van de taalgebruiker. Hij geeft een kort overzicht van ‘nationale gezichten’. Zo beschreef Mao bijvoorbeeld de concepten *mianzi* (reputatie) en *lian* (het respect van de groep dat een man met goede reputatie kan genieten) in China en beschreef Placencia *el qué dirán* (wat de mensen zullen zeggen) en *guardar las apariencias* (de schijn redden) die betrekking hebben op de beleefdheid in Ecuador. Zelf onderzoekt Hernández-Flores (1999, 38) welke waarde in de Spaanse beleefdheid de grootste rol zou spelen. Uiteindelijk opteert hij voor *confianza* (zelf-affirmatie waardoor de communicatie vriendelijk lijkt zodat het ook open en direct kan zijn).

onze ‘gezichtsnoten’ op het gegeven moment ook kunnen zijn, hebben ze allemaal tot doel om een dusdanig zelfbeeld te creëren, zodat de taalgebruiker door de rest van de samenleving wordt geaccepteerd. Het komt er dus op neer dat *face* die Salmani Nodoushan (2012, 119) verder omschrijft als een wisselwerking van onze bedoeling en motivatie, vooral onze gesprekspartners steunt door de impact van positieve uitspraken te bevorderen en de impact van de negatieve uitspraken te matigen.

Aangezien diminutieven een multifunctioneel werktuig zijn in de dagelijkse communicatie, kan worden aangenomen dat ze op verschillende manieren toegepast worden met het oog op de beleefdheidsstrategieën, zowel positieve als negatieve. Corbett (2012, 20) onderstreept dat diminutieven in beleefdheidsstrategieën met name bruikbaar zijn dankzij hun expressieve betekenis. Volgens hem vormen de diminutieven een waardevol materiaal voor een onderzoek naar beleefdheidsverschijnselen in verschillende talen omdat ze in veel talen worden gebruikt. Daarbij moet onderstreept worden dat dat ‘setje’ functies die verkleinwoorden in de gegeven taal vervullen, juist typerend voor deze taal is. Het onderzoek hiernaar lijkt vooral in talen zoals het Nederlands de moeite waard te zijn omdat het in verhouding tot veel andere talen vrij vaak gebruikmaakt van diminutieven die daarbij ook meerdere functies vervullen in sociale interacties.

Badarneh (2010, 155) merkt op dat Brown en Levinson in hun studie niet veel aandacht hebben besteed aan diminutieven. Het diminutief wordt er echter wel gezien als een middel waarmee beleefdheid uitgedrukt kan worden. Zij hebben het namelijk over diminutieven die als aanspreekvormen worden gebruikt om solidariteit te onderstrepen wat van belang is in positieve beleefdheidsstrategieën. Verder kunnen diminutieven in de benadering van Brown en Levinson ook gebruikt worden in de zogenaamde gezichtsbedreigende uitingen waarvoor ook imperatieve vormen worden gebruikt. Dankzij het diminutief klinkt zo’n uiting zachter wat de lading van negatieve uitspraken minimaliseert. Badarneh (2010, 156) ziet zelf de basisbetekenis van diminutieven (duidend op een kind of een klein formaat) als een positieve beleefdheidsstrategie waarmee de moederlijke gevoelens geuit worden. De bedoeling ervan is om de band met het kind sterker te maken waardoor hij of zij ook erkend wordt als een lid van de samenleving. Badarneh (2010, 159) merkt verder op dat hoewel diminutiefvormen van mannelijke namen in sommige talen precies dezelfde lading hebben, dit in het Jordaans Arabisch juist als gezichtsbedreiging wordt gezien. Het ondermijnt namelijk het aanzien dat mannen in die samenleving willen genieten.

Het Nederlands, zoals al eerder vermeld, is een taal die vrij vaak gebruikmaakt van diminutieven die in sociale interacties meerdere functies vervullen. Al in de jaren vijftig van de 20^e eeuw wees Staverman (1953, 409–412) erop dat verkleinwoorden in het Nederlands, behalve hun basisfunctie, te maken kunnen hebben met behaaglijkheid. Daarnaast kan een verkleinwoord iets bescheiden doen lijken, bespotten of zelfs vernederen. Juist vanwege deze veelzijdigheid, kunnen ze gebruikt worden in zowel positieve als negatieve beleefdheidsuitingen. De *gezelligheidsdiminutieven*, zoals Staverman ze noemt, lijken goed van pas te komen om ons positieve gezicht te bevorderen door ons op deze manier misschien wat vriendelijker voor te stellen en een sterkere band met onze omgeving op te bouwen. De verkleinwoorden die met bescheidenheid te maken hebben, kunnen ook ons positieve gezicht bevorderen: door niet op te scheppen over ons materiële bezit is de kans bijvoorbeeld groter dat we door onze omgeving worden geaccepteerd. Dit type diminutief komt echter ook goed van pas bij de effectiviteit van ons negatieve gezicht. Het kan er immers voor zorgen dat onze gesprekspartners de indruk krijgen dat onze verzoeken minder moeite eisen dan ze denken of dat onze weigeringen minder bot en hard klinken.

4. VERKLEINWOORDEN IN BELEEFDHEIDSSTRATEGIEËN IN NEDERLAND EN VLAANDEREN

Zoals al in de inleiding vermeld werd, werd voor het onderzoek een corpus samengesteld van in totaal acht films: vier originele versies en vier die een Hollandse of Vlaamse remake ervan zijn. Twee soorten verkleinwoorden werden buiten beschouwing gelaten, namelijk verkleinwoorden die een deel uitmaken van een vaste uitdrukking (zoals “volgens het boekje”) en verkleinwoorden die zonder suffix ofwel geen tegenhanger hebben (zoals “een beetje”) ofwel dan een andere betekenis hebben (zoals “ijsje”). In totaal werden er dus 174 verkleinwoorden in de Nederlandse films en 275 in de Vlaamse gevonden die geschikt waren voor een verdere analyse. De voorbeelden die in deze bijdrage gebruikt worden ter illustratie van bepaalde verschijnselen, beperken zich tot de meest illustratieve. Die tonen alle aspecten van de geanalyseerde verschijnselen en laten tegelijk zien welke mogelijkheden tot een vervolgonderzoek er bestaan.

Als we naar het aantal diminutieven in alle vier paren films kijken, dan merken we snel op dat er in kwantitatief opzicht een vrij groot verschil is in

verkleinwoorden wat in Tabel 1 wordt samengevat. De Nederlandse films bevatten van één derde tot zelfs de helft minder verkleinwoorden dan hun Vlaamse tegenhangers. In kwalitatief opzicht zit het grootste verschil in het gebruik van intensiverende diminutieven, d.w.z. de diminutieven die bijvoorbeeld materiële waarde van bepaalde objecten kleiner en de ernst van de situatie minder ernstig maken. Ze worden ook vaak gebruikt in voorstellen, bevelen en wegeringen die ze dan zachter maken.

Tabel 1: Het aantal verkleinwoorden in alle vier filmparen met het oog op hun functie.

	kind-gerelateerd	klein formaat	positief gevoel	negatief gevoel	verzachting	totaal
<i>All Stars</i> (NL)	11(13)	8(17)	7(9)	3	11(16)	40(58) ⁵
<i>Team Spirit</i> (VL)	9	4	13	7	20(21)	53(54)
<i>Alles is liefde</i> (NL)	11	5	10	7	22	55
<i>Zot van A</i> (VL)	20	7	16	11	42	96
<i>Loft</i> (NL)	1	3	20	17	18	59
<i>Loft</i> (VL)	1	0	18	17	55	91
<i>Smoorverliefd</i> (NL)	5	4	4	1	6	20
<i>Smoorverliefd</i> (VL)	4	6	5	0	20	35

Uit de bovengenoemde aantallen blijkt dat er in beide variëteiten van het Nederlands overeenkomsten bestaan wat het gebruik van verkleinwoorden in positieve beleefdheidsstrategieën betreft. Er wordt in alle vier paren een vergelijkbaar aantal diminutieven gebruikt met betrekking tot kinderen (zowel in gesprekken met kinderen als in gesprekken die over kinderen gaan). Ook het aantal verkleinwoorden die positieve gevoelens van de personages uitdrukken loopt niet ver uit elkaar. Verkleinwoorden in beide functies laten de personages een sterkere band met elkaar opbouwen.

⁵ *Team Spirit* lijkt geen exacte remake van *All Stars* te zijn. De Nederlandse film bevat meer scènes en personages dan zijn Vlaamse remake. Volgens het onderzoek verricht door Stragier (2015) voldoet *Team Spirit* wel aan alle voorwaarden om als een remake van *All Stars* erkend te kunnen worden. Voor de analyse werd alleen gebruik gemaakt van de verkleinwoorden die in scènes voorkomen die wel een tegenhanger hebben in de andere film. Het cijfer tussen haakjes geeft het aantal verkleinwoorden in de gegeven functie met inachtneming van de scènes die niet te vinden zijn in de andere film.

Het verschil tussen het aantal verzachtende diminutieven toont een aantal verschillen in het toepassen van negatieve beleefdheidsstrategieën. Het kwantitatieve verschil tussen de verzachtende diminutieven ontstaat om twee redenen. De Vlaamse personages gebruiken vaker het woord *even* (zowel als modaal partikel als bijwoord) dat dikwijls gediminueerd wordt als *efkes* of *eventjes*. Ze spreken elkaar ook vaker aan met elkaars voornamen die vooral in negatieve contexten gediminueerd worden. In kwalitatief opzicht kunnen de verzachtende verkleinwoorden nog verder verdeeld worden in vier categorieën wat in Tabel 2 wordt samengevat.

Tabel 2: Verzachtende diminutieven in kwalitatief opzicht.

	al dan niet materiële waarde	de te nemen moeite	tegenzin/impact van negatieve uitspraak	ernst van de situatie
<i>All Stars</i> (NL)	0	7	4	0
<i>Team Spirit</i> (VL)	4	6	5	6
<i>Alles is liefde</i> (NL)	2	12	7	1
<i>Zot van A</i> (VL)	5	15	12	10
<i>Loft</i> (NL)	4	4	6	4
<i>Loft</i> (VL)	9	10	20	16
<i>Smoorverliefd</i> (NL)	1	3	2	0
<i>Smoorverliefd</i> (VL)	2	7	7	4

De verzachtende diminutieven worden dus in verschillende contexten gebruikt, namelijk verzachting van al dan niet materiële waarde, de te nemen moeite, de impact van negatieve beoordeling en/of tegenzin en tot slot de ernst van de situatie. Het is opvallend dat er in de Vlaamse films veel minder diminutieven in de volgende twee contexten worden gebruikt: voor de waarde van een object en voor de ernst van de situatie. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van de onderstaande voorbeelden.

- (1) Dit lijkt weliswaar een indirect verzoek aan het hele team maar in de praktijk is het duidelijk dat Erik/Bram dit moet doen omdat hij alles voor zijn sportclubje regelt.

Team Spirit, 00:29:20#

FRANKY: Zeg, wie kan zo'n **weekendje** organiseren?

All Stars, 00:39:21#

JOHNNY: En wie gaat zo'n weekend regelen?

- (2) Nadat Kees/Fred op het allerlaatste moment heeft geweigerd om te trouwen, praat hij met de zus van zijn partner.

Zot van A, 01:16:11#

ASTRID: Die is **efkes** gaan liggen.

FRED: Ik heb gewoon **efkes** tijd nodig. Een paar dagen.

Alles is liefde, 01:15:12#

KIKI: Nee, die is **even** gaan liggen.

KEES: Ik heb gewoon **even** tijd nodig. Een paar dagen rust, een beetje lucht in m'n kop.

In het eerste voorbeeld gaat het uiteraard ook om de moeite die genomen moet worden om een weekend weg te organiseren voor het hele team. Hier zijn uiteraard ook bepaalde kosten aan verbonden. Dankzij de diminutief lijkt de hele onderneming wat minder prijzig en het verzoek dat op zich een gezichtsdrogende taaluiting is, lijkt minder moeite te kosten. In het tweede voorbeeld proberen beide personages de situatie te controleren. Kees/Fred wil met zijn partner praten maar dat wordt geweigerd. Zelf probeert hij zich te verontschuldigen nadat hij van zijn eigen trouwfeest is gevlucht. Het gebruik van het diminutief maakt de uitspraken van beide personages zachter waardoor hun negatieve gezichten in de gegeven situatie beter worden bevorderd. Dit voorbeeld laat ook duidelijk zien dat de Nederlandse personages in bepaalde situaties ook naar de verzachting van hun uitspraak streven maar dit hoeft niet noodzakelijk door middel van een diminutief.

Een ander verschil in het gebruik van de verzachtende diminutieven dat niet direct uit de gegevens in Tabel 2 blijkt, slaat op het gebruik van diminutieven als aansprekingen in een negatieve context. In de Hollandse versies zijn er over het algemeen minder aansprekingen dan in de Vlaamse versies maar de aansprekingen die een diminutiefvorm hebben, behoren eigenlijk tot de uitzonderingen. Daardoor lijken de uitspraken van de Hollandse personages, vooral waar de aanspreking helemaal niet voorkomt, doeltreffender en dwingender, zoals bijvoorbeeld in de volgende situaties.

- (3) Tom die Sinterklaas gaat vertolken tijdens de intocht, wil geen extra aandacht geven aan zijn kleinzoon.

Zot van A, 00:02:08#

TOM: Anna, **meiske**. Ik sta juist op het punt om buiten te stappen. [...] Anna, **meiske**, zo werkt 't niet. Ik kan geen uitzonderingen beginnen te maken, zelfs niet voor mijnen kleinzoon. [...] Luister, **schatke**, dat is echt mijn probleem niet, hoor. Ik heb ervoor niet gekozen

om uw huwelijk op te blazen.

Alles is liefde, 00:03:09#

TOM: **Klaas**, ik sta net op het punt om de deur uit te gaan. [...] Ik kan geen uitzonderingen maken, ook niet voor mijn kleinzoon. [...] Jullie zijn zo flink geweest om jullie huwelijk uit elkaar te laten klappen dan moet je ook zo flink zijn om de consequenties te aanvaarden.

- (4) Bert/Nick, de directeur van een architectenbureau, zegt tegen zijn dochter dat haar project niet is wat ze hebben verwacht. In de werkelijkheid heeft hij helemaal geen reden om dat project af te wijzen.

Smoorverliefd (VL), 00:17:40#

BERT: **Michelleke**, ik vind dat een heel mooi ontwerp. Maar dat is niet wat Fred Jacobs vraagt. [...] Kom, ga nog een beetje puzzelen. Dag, **schatteke**.

Smoorverliefd (NL), 00:40:10#

NICK: Ik vind het erg leuk wat je gemaakt hebt maar het is niet wat Filip Jacobs heeft gevraagd.

De weigering van Tom in *Zot van A* lijkt dankzij diminuerende aansprekingen minder bot dan de weigering in *Alles is liefde*. Tom in *Alles is liefde* spreekt zijn dochter echter met haar voornaam aan wat sympathieker overkomt en dit maakt zijn gezichtsdreigende uitspraak ook wat zachter. De weigering van Bert klinkt op zijn beurt voorzichtiger omdat het erop lijkt dat het de impact van het slechte nieuws moet verzachten. Dit zien we terugkomen in het hele Belgische deel van het corpus, waardoor 'de gezichtsbedreigingen' kleiner lijken. Dat verandert echter niets aan de werkelijke controle die de spreker over de situatie heeft. In de uitspraak van Nick lijkt zijn weigering echter meer op een droge mededeling.

5. CONCLUSIES

De diminutieven die in het corpus voorkomen laten zien dat ze een multifunctioneel werktuig zijn in zowel positieve als negatieve beleefdheidsstrategieën. Behalve hun basisfunctie (aangeven dat iets klein is) hebben ze ook te maken met onder andere behaaglijkheid. Door middel van verkleinwoorden die onze positieve gevoelens uitdrukken, komen we vriendelijker over waardoor we gemakkelijker de band met onze omgeving versterken. Ook

diminutieven waarmee we ons bescheidener kunnen opstellen, bevorderen onze relatie met de omgeving. Niet opscheppen over ons materiële bezit geeft ons een grotere kans op acceptatie door de rest van de samenleving. Intensiverende verkleinwoorden komen op hun beurt goed van pas bij de effectiviteit van ons negatieve gezicht. Daarmee kunnen de taalgebruikers hun gesprekspartners de indruk geven dat hun verzoeken weinig moeite kosten of dat hun weigeringen eigenlijk niet zo hard klinken.

In het gebruik van verkleinwoorden met het oog op beleefdheidsstrategieën zijn er in het corpus zowel verschillen als overeenkomsten te zien. Zowel de Belgische als de Hollandse personages proberen een sterkere band met hun gesprekspartners te creëren met behulp van diminutieven die op kinderen doelen of een positief gevoel van de spreker uitdrukken. Het verschil tussen Nederland en Vlaanderen zit vooral in het gebruik van intensiverende verkleinwoorden. Het lijkt alsof de Belgische personages door het gebruik van een diminutief voorzichtiger omgaan met situaties die een gezichts dreiging voor hun gesprekspartners vormen. Ze geven de indruk dat hun handelingen minder confronterend zijn. De Hollandse personages streven er op hun beurt over het algemeen minder naar om door middel van een diminutief de lading van de mededeling te verzachten. Hier zou dus in een vervolgonderzoek gekeken moeten worden of ze überhaupt naar een verzachting streven en zo ja, welke taalmiddelen daar dan voor worden gebruikt.

REFERENTIES

- Acke, Stefan. 2013. *Een onoverbrugbaar verschil? Een literatuurstudie en vergelijkende filmanalyse van het Nederlandse Alles is Liefde en zijn Vlaamse remake Zot van A.* Ongepubliceerde MA-thesis. Universiteit Gent. URL: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/064/069/RUG01-002064069_2013_0001_AC.pdf.
- Badarneh, Muhammad A. 2010. 'The Pragmatics of Diminutives in Colloquial Jordanian Arabic.' *Journal of Pragmatics* 42: 153-167.
- Breukel, Eleonore. z.d. *Dutch Business Culture and Etiquette*. Laatst geraadpleegd op 30 maart 2016. URL: <http://www.intercultural.nl/Publications-Detail.aspx?GroupID7c9ece9c-8800-47c4-91e4-341b2a57895a=e772c8d0-319f-41a2-a932-adf3baa86dd1&ItemID7c9ece9c-8800-47c4-91e4-341b2a57895a=6b099954-9fd2-4dbb-8350-bf254601c55f>.
- Brown, Penelope & Stephen C. Levinson. 2011 [1978]. *Politeness. Some Universals in Language Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corbett, Greville G. 2012. 'Politeness as a Feature: So Important and So Rare.' *Linguistik online* 51, 1. Laatst geraadpleegd 12 oktober 2016. URL: http://linguistik-online.org/51_12/corbett.pdf.
- Goorix, Sarah. 2012. *Wederzijdse remakes: een literatuurstudie en een comparatieve filmanalyse van de Vlaamse film Loft en zijn Nederlandse remake*. Ongepubliceerde MA-thesis. Univer-

- siteit Gent. URL: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/894/912/RUG01-001894912_2012_0001_AC.pdf.
- Haverkate, Henk. 2006. *Zou ik misschien toch nog eventjes een klein vraagje mogen stellen? Nederlandse omgangsvormen in intercultureel perspectief. De rol van beleefdheid in onze taal en cultuur*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Hernández-Flores, Nieves. 1999. 'Politeness Ideology in Spanish Colloquial Conversation: The Case of Advice.' *Pragmatics* 9, 1: 37–49.
- Huang, Yongliang. 2008. 'Politeness Principle in Cross-Culture Communication.' *English Language Teaching* 1, 1: 96–101.
- Hus, Annick. 30 Nov. 2014. *Werken in België: een culturele uitdaging*. Laatst geraadpleegd 30 maart 2016. URL: <http://www.marketing-communicatie-vacatures.nl/carriere-blog/werken-in-belgi%C3%AB-een-culturele-uitdaging/>.
- Mills, Sara & Karen Grainger. 2016. *Directness and Indirectness Across Cultures*. Z.p. (London): Pallgrave Macmillan.
- Ogiermann, Eva. 2009a. *On Apologising in Positive and Negative Politeness Cultures*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Ogiermann, Eva. 2009b. 'Politeness and In-directness Across Cultures: A Comparison of English, German, Polish and Russian Requests.' *Journal of Politeness Research* 5: 189–216.
- Salmani Nodoushan, Mohammad A. 2012. 'Rethinking Face and Politeness.' *International Journal of Language Studies* 6, 4: 119–140.
- Schneider, Klaus P. 2013. 'The Truth about Diminutives, and How We Can Find It. Some Theoretical and Methodological Considerations.' *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* 10, 2: 137–151.
- Skudrzyk, Aldona. 2007. 'Normy grzecznościowych zachowań językowych (etykieta językowa, savoir-vivre, bon ton, dobre wychowanie, grzeczność językowa).' In Aleksandra Achtełlik, Małgorzata Kita & Jolanta Tambor (eds.). *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego*, 105–122. Katowice: Gnome.
- Staverman, Werner H. 1953. 'Diminutivis neerlandica.' *De Gids* 116: 407–418.
- Stragier, Maya. 2015. *Cultural Differences in Film Remakes: The Case of All Stars and Team Spirit. A Comparison of the Dutch Film and Its Flemish Remake*. Ongepubliceerde MA-thesis. Universiteit van Gent. URL: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/212/566/RUG01-002212566_2015_0001_AC.pdf.
- Watts, Richard J. 2003. *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wiercińska, Katarzyna. *In druk*. 'Diminutief in de dagelijkse sociale interacties in Vlaanderen.' Te verschijnen in *Neerlandica Wratislaviensia*.

ZDROBNIENIE JAKO STRATEGIA UPRZEJMOŚCIOWA:
PORÓWNANIE MIĘDZY HOLANDIĄ I FLANDRIĄ

Streszczenie

Niniejszy artykuł skupia się na użyciu zdrobnień w strategiach uprzejmościowych w Holandii oraz Flandrii, niderlandzkojęzycznej części Belgii. Na cele badania zestawiono korpus składający się z ośmiu belgijskich i holenderskich filmów, z których cztery są wersjami oryginalnymi, a cztery — ich holenderskim albo belgijskim remakiem. Materiał językowy z korpusu pokazuje, że w użyciu zdrobnień w Holandii i Flandrii istnieje zarówno różnica ilościowa (174 zdrobnienia w filmach holenderskich i 275 w belgijskich), jak i jakościowa. Choć w obu odmianach języka nider-

landzkiego zdrobnienia, obok swojej podstawowej funkcji, pełnią również podobne funkcje pragmatyczne, to ich użycie w kilku z nich jest w Belgii większe niż w Holandii. To przekłada się też na użycie zdrobnień w strategiach uprzejmościowych. O ile Holendrzy i Flamandowie w podobny sposób stosują zdrobnienia w pozytywnych strategiach grzecznościowych, to w negatywnych można zauważyć dość wyraźne różnice.

Słowa kluczowe: zdrobnienie; Holandia; Flandria; niderlandzki; grzeczność; strategie uprzejmościowe.

DIMINUTIVES IN POLITENESS STRATEGIES:
A COMPARISON OF THE NETHERLANDS AND FLANDERS

S u m m a r y

This paper, using a corpus of eight contemporary films from Belgium and the Netherlands (four original versions and four that are their Dutch or Flemish remakes), aims to look at the use of diminutives in politeness strategies in the Netherlands and in Flanders, the Dutch-speaking part of Belgium. The corpus material shows that there is a visible difference in both the quantitative (174 diminutives in the Dutch films and 275 in the Belgian ones) and qualitative use of diminutives in the Netherlands and in Belgium. Besides its primary function, the diminutive has several pragmatic functions in both varieties of Dutch, however it is more frequently used in certain contexts in Belgium. This corresponds with the use of diminutives in politeness strategies. While the Dutch and Flemish use diminutives in a similar way in positive politeness strategies, in the negative strategies, there is quite a clear difference.

Key words: diminutive; the Netherlands; Flanders; Dutch; politeness; politeness strategies.